

**«Δώσε μου την ευκαιρία»:
Πρώιμη Ανίχνευση και Εκπαιδευτική παρέμβαση για τις
Μαθησιακές Δυσκολίες**

Ο όρος Μαθησιακές Δυσκολίες συχνά συγχέεται με τη δυσλεξία που είναι μία διαταραχή της αναγνωστικής ικανότητας. Στην πραγματικότητα ο όρος «Μαθησιακές Δυσκολίες» αποτελεί έναν όρο «ομπρέλα» που περιλαμβάνει μία ευρύτατη πολυποικιλότητα δυσκολιών στην μάθηση. Αυτές οι δυσκολίες μπορεί να έχουν διαφορετικές αφετηρίες που προκύπτουν άλλοτε από περιβαλλοντικούς και άλλοτε από νευροβιολογικούς λόγους. Παρακάτω εξετάζονται κάποιες από τις πιο συχνές κατηγορίες στις οποίες οφείλονται οι διάφορες Μαθησιακές Δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά τόσο στην πρωτοσχολική εκπαίδευση όσο και κατά την φοίτησή τους στο Δημοτικό σχολείο. Αναφέρονται ενδεικτικά κάποια βασικά χαρακτηριστικά των κατηγοριών αυτών για να βοηθήσουν τον εκπαιδευτικό στην ανίχνευση των Μαθησιακών Δυσκολιών και τέλος δίδονται ενδεικτικές δραστηριότητες εκπαιδευτικής παρέμβασης για κάθε κατηγορία που εξετάστηκε.

Πρώιμη Ανίχνευση

 Παιδιά με αναπτυξιακά προβλήματα

Τα παιδιά αυτά κατά την προσχολική ηλικία κατακτούν δεξιότητες με αργούς ρυθμούς σε σχέση με τα άλλα παιδιά. Αργότερα στην σχολική τους επίδοση συχνά κάποια από αυτά συνεχίζουν να παρουσιάζουν έντονες μαθησιακές δυσκολίες. Μερικά από αυτά τα παιδιά παρουσιάζουν αυτά τα προβλήματα εξαιτίας περιβαλλοντικών παραγόντων αλλά με κατάλληλη διαφοροποιημένη εκπαίδευση μπορούν να “φτάσουν” τα άλλα παιδιά. Κάποια άλλα παιδιά με αναπτυξιακά προβλήματα μπορεί να έχουν νοητική καθυστέρηση που βασίζεται σε νευροβιολογικούς λόγους και μπορεί να έχουν ένα ιστορικό καθυστέρησης στα θεμελιώδη αναπτυξιακά στάδια της στήριξης, ορθοστάτησης, βάδισης, ομιλίας. Αυτά είναι πιθανόν να έχουν προβλήματα σε κάποια ή όλα τα προσληπτικά τους συστήματα (αιθουσαίο, ιδεοδεκτικό, οπτικό, απτικό ή ακουστικό σύστημα κ.α.) Η νοητική καθυστέρηση έχει πολλές βαθμίδες και ποιότητες όμως όλα τα παιδιά είναι ικανά με διαφοροποιημένη διδασκαλία να μάθουν νέες δεξιότητες. Συχνά παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες τόσο εξαιτίας περιβαλλοντικών όσο και νευροβιολογικών παραγόντων μπορεί να παρουσιάζουν συνοδά προβλήματα όπως προβλήματα κινητικού συντονισμού, Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής με ή χωρίς Υπερκινητικότητα, προβλήματα συμπεριφοράς.

Παιδιά με προβλήματα κινητικού συντονισμού

Αυτά τα παιδιά έχουν δυσκολίες στην οργάνωση και την πράξη μη γνωστών κινήσεων ή έχουν κινητικότητα φτωχή σε ποιότητα και χαρακτηρίζονται από μεγάλη αδεξιότητα στον συντονισμό. Πρόκειται για τα παιδιά που σκοντάφτουν στον ίδιο δρόμο, το ντύσιμο τους είναι μονίμως άτσαλο, σπάνε και γκρεμίζουν αντικείμενα κατά λάθος, προτιμούν παιχνίδια που δεν εμπεριέχουν κίνηση, δεν τα καταφέρνουν με κουμπώματα, δεσίματα, χρήση εργαλείων και γενικά λεπτούς χειρισμούς. Συχνά αυτά τα παιδιά δεν έχουν καλές δεξιότητες χωροχρονικού προσανατολισμού ενώ θεωρούνται ομάδα υψηλού κινδύνου για ειδικές μαθησιακές δυσκολίες (δυσλεξία, δυσγραφία, δυσαριθμησία)

Παιδιά με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής με ή χωρίς Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ)

Αυτά τα παιδιά είναι συνήθως εκτός τόπου και χρόνου. Όταν το ΔΕΠ συνοδεύεται από το Υ δηλαδή υπάρχει και υπερκινητικότητα τότε τα παιδιά βρίσκονται εκτός τόπου και χρόνου και παράλληλα έχουν την εικόνα του άσπρου ή καλύτερα «μαύρου σίφουνα»! Η κατηγορία αυτή συχνά «καραμελοποιείται» στο στόμα του κόσμου στην προσπάθεια να περιγράψει πολύ ζωηρά και αεικίνητα τρίχρονα ή τετράχρονα παιδιά. Ο τρόπος με τον οποίο οι ειδικοί διαχωρίζουν το ΔΕΠ-Υ από την απλή ζωηράδα είναι η συχνότητα, η ένταση και η ποιότητα με τις οποίες εκδηλώνεται η διάσπαση και η υπερκινητικότητα καθώς και το ποσοστό δυσχέρειας που επιφέρει στο παιδί όσον αφορά την εξάσκηση βασικών αναπτυξιακών δεξιοτήτων. Τα παιδιά με ΔΕΠ-Υ μπορεί ακόμα να παρουσιάζουν και προβλήματα κινητικού συντονισμού, προβλήματα λόγου. Συχνά παρουσιάζουν και ειδικές μαθησιακές δυσκολίες κατά την σχολική τους φοίτηση στο δημοτικό σχολείο.

Ανίχνευση αναπτυξιακών προβλημάτων

Το παιδί :

1. άργησε να κατακτήσει θεμελιώδη αναπτυξιακά στάδια (στήριξη κεφαλιού, στήριξη σε καθιστή θέση, βάδιση, πρώτη ομιλία)
2. έχει δυσκολίες στην ρουτίνα του ύπνου και/ή του φαγητού
3. συναντά δυσκολίες στην απόκτηση γνώσεων ή δεξιοτήτων
4. δεν έχει εκπαιδευτεί στην χρήση του αλέτας
5. δεν κατανοεί προφορικές οδηγίες (περιορισμένη αντιληπτική ικανότητα του προφορικού λόγου)

6. δεν εκτελεί απλές εντολές
7. έχει καθυστέρηση σε δεξιότητες αδρής κινητικότητας (π.χ. αδυναμία ισορροπίας στο ένα πόδι, ασυντόνιστο τρέξιμο, δυσκολία στα λακτίσματα)
8. παρουσιάζει σημαντικές αδυναμίες στην λεπτή κινητικότητα (π.χ. αδυναμία χειρισμού εργαλείων, ανώριμη λαβή μολυβιού, δυσκολίες με κουμπώματα, δεσίματα κ.α.)
9. έχει περιορισμένη εκφραστική ικανότητα στον λόγο (απουσία επικοινωνιακού λόγου ή πολύ φτωχή ποιότητα έκφρασης ή αδυναμία τήρησης διαλόγου, αδυναμία περιγραφής αντικειμένων, εικόνων ή καταστάσεων)
10. έχει δυσκολία στις κοινωνικές δεξιότητες (δεν γνωρίζει πώς να πλησιάσει τα άλλα παιδιά ή πλησιάζει αδέξια τα άλλα παιδιά, συχνά απομονώνεται από την ομάδα ή είναι υπέρ το δέον διαχυτικό προς τα άλλα παιδιά, δεν γνωρίζει πώς να εκδηλώσει τα συναισθήματά του)
11. έχει δυσκολία στις δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης (ντύσιμο, γδύσιμο, προσωπική υγιεινή, δεξιότητες για το φαγητό)
12. κάνει χαοτικό και αδόμητο παιχνίδι
13. εστιάζει την προσοχή του σε ένα έργο για 1-2 λεπτά
14. παρουσιάζει χειριστική συμπεριφορά για να «περάσει το δικό του»
15. έχει επιβαρυντικούς παράγοντες που αφορούν το ίδιο ή το άμεσο περιβάλλον που μεγαλώνει (οικογενειακό περιβάλλον σε κρίση, διαζύγιο γονέων, χρόνια προβλήματα υγείας του παιδιού, φτωχή δυνατότητα του περιβάλλοντος να προσφέρει ερεθίσματα, γονείς με προβλήματα ψυχικής υγείας, γονείς μετανάστες κ.α.)

Ανίχνευση προβλημάτων κινητικού συντονισμού

Το παιδί:

1. δείχνει να κουράζεται εύκολα
2. έχει προβλήματα με την ισορροπία
3. δεν μπορεί να συντονίσει τα χέρια του σε μια δραστηριότητα (π.χ. βίδωμα, ξεβίδωμα μπουκαλιού)
4. έχει δυσκολίες κατάποσης
5. παρουσιάζει σιελόρροια
6. δεν μπορεί να περπατήσει ή να τρέξει καλά
7. δυσκολεύεται να μαζέψει αντικείμενα από το πάτωμα
8. δεν κάνει ποδήλατο, κούνια, τούμπα
9. δεν χειρίζεται με άνεση υλικά και εργαλεία (πινέλο, μαρκαδόρο, κόλλα, ψαλίδι, βίδες, χάντρες κτλ)
10. δεν έχει εγκαθιδρύσει κυρίαρχη πλευρά (χειρίζεται τότε με το δεξί χέρι και τότε με το αριστερό)

11. αποφεύγει δραστηριότητες που απαιτούν λεπτούς χειρισμούς (κουμπιά, φερμουάρ, κολλάζ, χειροτεχνίες κ.α.)
12. έχει πολύ χαλαρό ή πολύ έντονο μυϊκό τόνο (το σώμα του δείχνει πολύ χαλαρό ή πολύ άκαμπτο)
13. πέφτει συχνά και αποφεύγει τα κινητικά παιχνίδια
14. μοιάζει να μην ελέγχει τα όρια του σώματός του (χτυπάει στις γωνίες των επίπλων)
15. στις σκάλες δείχνει αβέβαιο και αγχωμένο (κρατάει κουπαστή ή ενήλικα, δεν τοποθετεί τα πόδια εναλλάξ στα σκαλιά)

Ανίχνευση Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής με ή χωρίς Υπερκινητικότητα

Το παιδί:

1. κινείται συνεχώς
2. είναι έντονα παρορμητικό και δεν υπολογίζει τις συνέπειες των πράξεών του
3. παρουσιάζει προβλήματα συμπεριφοράς
4. διασπάται ή ενοχλείται από θορύβους στον περιβάλλοντα χώρο
5. δεν ακολουθεί εντολές
6. μπλέκεται συχνά σε καυγάδες
7. καταστρέφει το παιχνίδι των άλλων παιδιών
8. δεν μπορεί να εστιάσει την προσοχή του περισσότερο από 1-2 λεπτά σε ένα αντικείμενο ή κατάσταση
9. αρνείται να συμμετέχει σε δραστηριότητες που δεν γνωρίζει
10. μπορεί να έχει προβλήματα στην λεπτή κινητικότητα
11. μπορεί να έχει καθυστέρηση στην ανάπτυξη του λόγου
12. συνήθως έχει δυσκολίες στις δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης
13. είναι μονίμως ανικανοποίητο
14. θέλει να χειρίζεται το περιβάλλον του
15. παρουσιάζει διαταραχές στην ρουτίνα του ύπνου και/ή του φαγητού

Δύο ενδεικτικές δραστηριότητες εκπαιδευτικής παρέμβασης για κάθε κατηγορία μαθησιακών δυσκολιών που εξετάστηκε:

- «άκου και κάνε» * (3 και πάνω)
- «φρουτόμπαλες» * (3 και πάνω)
- «σπαζοσαπουνόφουσκες» * (2 και πάνω)
- «κρυφτό παιχνιδιών» * (3,5 και πάνω)
- «νόστιμη σκόνη» * (3,5 και πάνω)
- «φασουλοβυθός σε μπουκάλι» * (3 και πάνω)

(Λεπτομερής επίδειξη κατά την παρουσίαση του σεμιναρίου)

* Οι δραστηριότητες είναι κατάλληλες για παιδιά ηλικίας ...